

Åsa Magnusson

Medan man håller någonting i handen

Om Den blå klänningen av Michèle Desbordes

I den franska poeten och romanförfattarinnan Michèle Desbordes Den blå klänningen tecknas ett skarpt och egensinnigt porträtt av den franska skulptrisen Camille Claudel. Camille, som håller den fuktiga leran i sin hand, men även balanserar ögonblick i sina händer; där lång tid kan komprimeras till någonting flyktigt och obetydligt, medan ett enda ögonblick kan breda ut sig och göra bestående avtryck.

Ett av de vackraste orden jag känner till är franskans ord för ›nu‹, *maintenant*. Det kommer från latinets *manu tenendo*. *Manu* betyder ›hand‹. *Tenendo*, ›hållandes‹, uttrycker en pågående verbform. Det kan översättas med: *Pendant que l'on tient quelque chose dans la main* (Medan man håller någonting i handen).

Ordet ger sken av att den svärfångade tiden skulle kunna förnimmas av handen, nästan som ett föremål.

I den franska poeten och romanförfattarinnan Michèle Desbordes *Den blå klänningen* (Grates förlag 2015), tecknas ett skarpt och egensinnigt porträtt av den franska skulptrisen Camille Claudel. Camille, som håller den fuktiga leran i sin hand, men även balanserar ögonblick i sina händer; där lång tid kan komprimeras till någonting flyktigt och obetydligt, medan ett enda ögonblick kan breda ut sig och göra bestående avtryck.

Desbordes hann under sitt liv ge ut ett tiotal verk, och har tidigare intresserat sig för skapande människor. I romanen *En begäran* (2004) är det Leonardo Da Vinci som är föremål för hennes sinnliga och nyfikna blick. Skickligt guidar hon läsaren in i en livsvärld sprängfylld av upplevelser.

I *Den blå klänningen* möter vi en kvinna som har starka relationer till dem hon älskar. Och trots att många lyft fram hennes relation till skulptören Auguste Rodin, vilken var Camilles lärare och älskare under närmare femton år, är det relationen till brodern, poeten och diplomaten Paul Claudel, som framstår som den viktigaste i boken.

Efter att ha brutit med Rodin och placerats på mentalsjukhus av Paul är det framförallt stunderna med brodern Camille erinrar sig. Det är med Paul hon har upplevt sina första minnen, de som liknar lätta fjärilsslag under huden och kan frammanas i stunder när tillvaron inte erbjuder tillräcklig stimulans.

Desbordes meningar slingrar sig fram genom minnets oberäkneliga labyrinter. *Den blå klänningen* inleds med att någon betraktar en kvinna som sitter på en stol och väntar. Hon väntar på den som ska föra henne ut i världen, den med vars hjälp hon kan lämna labyrinterna för en stund och följa nuets stigar.

Scenen återkommer i boken. Det är som att berättaren måste försäkra sig om att hon verkligen sitter där, att den smärta kroppen förnimmar efter alltför långt stillasittande är verklig. I Camilles blick uppstår omvärlden. För någon behöver se det man gör. Att finnas till inbegriper att det finns någon som väntar på en. Någon som likt Penelope och andra väntande gestalter i litteraturen utgör fasta punkter att återvända till för de som befinner sig i rörelse. Personer för vilka den återvändande kan berätta sina historier, stämma av nuet gentemot det förflutna. Och i Desbordes tappning är Camille en pålitlig vänterska, en gestalt förutan vilken berättelserna inte skulle bli till.

På romanens knappt etthundrafyrtio sidor sprängs delar av Camille Claudels biografi in: scener från det förra sekelskiftets vardagsliv, möten med några av dåtidens konstnärer, romansen med Rodin, vistelserna

Detalj, *L'âge mur*, 1895, skulptur av Camille Claudel. Foto: Jan Oliver Koch.

på mentalsjukhus, kortare resor och promenader i karga klipplandskap där växtligheten letar sig in i husen om kvällarna och frammanar skuggor varur skulpturer ur det förflutna får liv.

Camilles och Pauls väsen verkar ha varit likartade, samtidigt som deras respektive tillvaro i världen framstår som motpoler till varandra. Bådahängivna handens rörelser; han formandes ord till poesi med pennans hjälp och hon strävandes efter att fånga kroppens flyktiga uttryck med leran i sin hand. Han, som i enlighet med förra sekelskiftets genusordning ensam kunde bege sig ut i världen och arbeta som diplomat, medan hon så snart hon skulle stå på egna ben som konstnärinna, inte lyckades hitta fungerande former för sitt skapande.

Likt en sentida Penelope väver Desbordes sin berättelse med en gnistrande tråd, där det blå klänningstyget Camille har på sig i romanens andra och avslutande del utgör en detalj mot vilken Camilles och Pauls sista möte utspelar sig. Tyget har samma färg som Camilles ögon och förhöjer intensiteten i scenen, ungefär som när en

bild övergår från svartvitt till färg. Blått är också havet som omger dem, den fuktiga luften och horisontlinjen dit vågorna så småningom återvänder och dit Camille sug.

Bilden av henne och brodern kunde ha avslutat Desbordes täta och välfunna roman. Två figurer på väg att byta plats med varandra; hon längtandes efter att svepas med av havets mjuka rörelser och han kvar, befriad från sina världsliga uppdrag, väntandes på stranden. Men Desbordes väljer istället att antyda ett annat slut, där den blå klänningen med rester av strandbesöket kvar i klänningssömmarna, små sandkorn och intorkad tång, symboliskt hängs in i ett skåp.

Då och då lägger Camille handen mot tyget och kanske tar hon till och med på sig den för att lämna sin vaktpost och bege sig ut på promenad. Kvar blir berättaren och läsaren som betraktar henne i Pauls ställe när hon försvinner bort genom landskapet och till sist blir en så liten figur att den ryms i insidan på en öppen handflata. ■